

Get al T'nai – R' Yitzchak Elchanan
Apr. 6, 1997

1) Can a divorce 'out of love' be done without knowledge of the woman?

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף פד עמוד ב
דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי: שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא.

רש"י מסכת גיטין דף פד עמוד ב
שתוקי שתקיה - נזפו בו שלא יזכיר שום תנאי.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קמז סעיף א
כיצד מגרש אדם על תנאי, לא שיאמר: כתבו גט לאשתי על תנאי זה, או כתבו ותנו לה על תנאי זה, ואצ"ל שלא יכתוב בתוך הגט: על תנאי זה גירש פלוני את פלונית, אלא כיצד עושה, אומר לסופר לכתוב, ולעדים לחתום, וכותבים גט כשר בלא שום תנאי בעולם, ואח"כ נותן לה הגט ואומר לה: הרי זה גיטיך או הרי את מגורשת ממני על מנת כך וכך, או יאמר לשליח: תנו לה גט זה ע"מ כך וכך.

בית יוסף אבן העזר סימן קמז
המטיל תנאי בגט צריך שלא יכתבו בגט וכו'. בריש פרק בתרא דגיטין (פב.) תנן המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פלוני רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו ממנה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. ובגמרא (פד:) אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא הני מילי לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי שתקוה שתוקי לבעל עד דכתביתו לתורף דגיטא. ופסקו הפוסקים כרבא. וכי כתבו בתוכו דפסול אפילו חזר ומחקו הוי טעמא משום שנכתב שלא לשם כריתות כיון דאגידיא ביה ליאסר לאותו פלוני מחמתו. ומאי דאמר רבא לפני התורף אפילו על פה נמי פסול כלומר שאם קודם כתיבת התורף אמר לסופר לכתבו על דעת כן אפילו לא נכתב בתוך הגט פסול ולא יגרש בו אפילו סתם ואפילו אם ביטלו כיון שאינו כורת בשעת כתיבה. וגרסינן תו בגמרא כל התנאים פוסלים בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל שפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב על מנת שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב אמר רבי זירא מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן על מנת אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן אבל לאחר התורף דברי הכל כשר ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף דברי הכל פסול. ופסקו כרבא. ופירש רש"י כל התנאים פוסלים בגט אם כתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי. וכתבו התוספות (ד"ה כל התנאים) שאין נראה לר"י דמה שייך לגזור בעל מנת שתתני לי מאתים זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא על מנת שלא תנשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ולכן פירש ר"י דהך ברייתא קיימא אמתניתין דקתני אם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול וקתני עלה בברייתא כל התנאים נמי שכתבן בגט וחזר ומחקו וביטל התנאי פסול הגט אם לא נתקיים התנאי כאילו לא נמחק דאין מחיקה מועלת בתנאי לבטלו ולעשות כאילו לא נכתב דגזרו על מנת אטו חוץ ובחוץ לא מהניא מחיקה **דלא נכתב לשם כריתות** ורבנן לא גזרי ומכשרי בעל מנת אם חזר ומחקו אבל אם נכתב ולא נמחק כשר לכולי עלמא...

ולענין מה שכתב הרמב"ם דהויא ספק מגורשת כתב הרב המגיד (ה"ד) שייצא לו מהירושלמי שבפרק כל הגט (ה"א) שפיסול תנאים הוי מפני שאין אומרים יש ברירה דאע"פ שנתקיימו מכל מקום בשעה שנכתב הגט לא היה ספר כריתות והוא ז"ל סבור דגמרא דידן לא פליגא בהא דלא אדכרי בגמרא גזירה בדינים אלו אלא לדברי רבי אבל לרבנן דקיי"ל כוותיהו לא הזכירו כלל וכולהו פיסולי (דרבנן) [לרבנן] דינא נינהו מחשש ברירה והויא לה ספק מגורשת זהו דעתו ז"ל אבל דעת הרבה מהמפרשים הוא דליכא מאן דפסיל מדינא אלא חוץ בכתב ולפני התורף ושאר הפסולים הם משום גזירה אטו האי וכל מה שנזכר כאן כולן כשנתקיימו התנאים או שחזרו ומבטלן בשעת נתינה אין בהם מי שפוסל מן הדין ויש מוסיפין (עיינין רשב"א פד: ד"ה ורבא אמר) לפסול מן הדין חוץ לפני התורף אפילו על פה והשאר מן הגזירה עכ"ל. ודעת הרשב"א (פד: ד"ה והרב בעל המאור) והר"ן (מד: דיבור ראשון) בהמגרש שלא כדברי הרמב"ם שסובר דגמרא דידן לא פליג אירושלמי בטעם פיסול התנאים. ויותר מזה מחמיר הרי"ף שכתב בתשובה (סי' לב) הנותן [גט] על תנאי וכו' אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחוריו אינו רשאי. ואפילו לאחר התורף נמי פסול מטעמא דקאמר דאית לבעל זכותא בגויה...

שו"ת עין יצחק חלק ב - אבן העזר סימן נג
אל כבוד הרב ה"ג כו'

(א) מכתבו הגיעני בשאלתו במי שיוצא לצבא ואשתו אינה אצלו ורוצה להשליש גט עבורה ביד שליח וע"פ ב"ד אם תתרצה לקבל הגט דימסור לה. וע"ז כתב כת"ר דיש לחוש ע"פ המבואר באה"ע סי' קמ"ז ובגיטין (דף פ"ד) במימרא דרבא דאין להתנות שום תנאי בעולם מקודם כתיבת הגט. וע"כ ב"ד דאין נותן את הגט רק בתנאי שתתרצה לקבל הגט ובעת כתיבת הגט אינו

מבורר לנו אם תתרצה לקבל הגט ע"כ הוי זה כמו תנאי קודם הכתיבה דלא מהני הגט כ"ז דלא היה ריצוי שלה על כתיבת הגט בעת כתיבתו אף דמתרצית עכשיו לקבל הגט. ומחלק דשאני בזמן הש"ס דה"י בידו לגרשה בע"כ א"כ ה"י יכול לכתוב להגט אף דאינו מגרשה בע"כ ודומה זה להך מימרא דרבא דאמר שתוקי שתקי להבעל עד דכתביתו כו'. משא"כ האידנא ואף אם יהיה הוכחה לזה מ"מ טעמא בעינן והאריך כת"ר בזה.

ענף א (ב) והנני להשיבו כי אין מקום לחששות כת"ר וכבר נהגו בכל בתי דינין אם יבא אחד מן הנשלח לצבא וכיוצא ורוצה להניח גט עבור אשתו שמזדקקין הב"ד לזה ובאופן שאם תתרצה לקבלו שיומסר לה מן השליח. ואין פוצה ומערער לחוש לסברות כת"ר...

(ד) והעיקר דמוכח מכל שולח גט ממדינת הים לא"י דאף דאינו ביד הבעל לגרשה בגט זה באותו היום מחמת מרחק מקומה וביום אחר יהי' מוקדם. ואלו ע"י השליח הא זה לא הוי בידו שיומסר לה הגט בע"כ א"כ הא לא הוברר לנו רצונה על קבלת הגט בשעת כתיבת הגט. ואין סברא לומר דכל הנך דמבואר בכולי ש"ס דשולח גט לאשתו דמיירי הכל דה"י ידיעה מן האשה שנתרצית לקבל הגט בעת כתיבת הגט. [וכן אין סברא לומר דמיירי הכל בכתב שבוע ולא זמן היום. ועיין באה"ע סי' קל"ו בב"ש ס"ק ז' ובאו"ח סי' של"ט במג"א ס"ק ט' וקצרת]. ומוכח מן כ"ז דאף היכא דלא היה ידוע לנו בעת כתיבת הגט אם תתרצה לקבל הגט וגם היכא דאינו בידו לגרשה בע"כ דמ"מ כותבין הגט אף לכתחילה. ולא חיישינן למה דאמר רבא בגיטין (דף פ"ד) דשתוקי שתקי לבעל עד דכתביתו להתורף כו' [והא דגיטין (דף י"ח) כתבי' ואותבי' בכיסתי' דאי מפייסה תפייס אין זה שייכות לענינינו כלל וקצרת].

(ה) והטעם הוא פשוט דכזה לא מקרי תנאי כלל. ודוקא במה דיש ביד הבעל לעשות לולי התנאי רק מן פאת התנאי שהתנה הבעל הוא מבטל למה שהיה בידו לעשות בלא התנאי. הוי זה בשם תנאי דאין יכול להתנות ע"ז מקודם כתיבת הגט לפי מה דתקנו חז"ל כן. וכן לשיטת הרמב"ם והשו"ע /אה"ע/ בס"קמ"ז סעיף ב' דתנאי קודם כתיבת הגט יש בו חשש דאורייתא משום דשייר לו זכות בהגט ואין זה כריתות. וזהו ע"פ הירושלמי דגיטין פ"ג ה' א'. והעיקר הוא דבעת כתיבת הגט בעינן דיהי' מבורר טפי וכעין סברת התוס' בגיטין (דף כ"ד ע"ב) ד"ה לאיזו שארצה אגרש כו'. ועיין ביש"ש שם. ועיין בשירי קרבן בירושלמי שם בד"ה דר"ש היא כו'. ובב"ש סי' קמ"ז ס"ק ג' ובביאור הגה"א זצ"ל שם. וכ"ז הוא רק היכא דלולי התנאי דהתנה בפ"ה ה"י מהני הגט בכל גווני. ע"כ קרינן ליה בתנאו דהתנה דשייר לו זכות בגופו של גט בעת הכתיבה. וכפי הנראה מן לשון הרמב"ם והשו"ע בס"קמ"ז סעיף ב' הנ"ל. אבל היכא דאף בלתי התנאי דהתנה אינו בידו בשום אופן לגרשה בלתי רצונה ע"כ שפיר יכול לעשות לשליח את הסופר שיכתוב הגט. וימסרנו ביד השליח דיגרשה כשתרצה לקבל הגט. וע"כ אף האידנא דאי אפשר בשום אופן לגרשה בע"כ וגם בעבר וגרשה בע"כ אין הגט כלום כמבואר בהתקנות סוף שו"ת מהר"ם מרוטנבורג וידעתי למש"כ הנו"ב בזה ואכ"מ דמ"מ שפיר כותבין ונותנין אף בעת שלא נברר לנו דעת האשה.

(ו) ויש להסביר ביתר ביאור דהא עיקר התקנה דרבא דאמר שתקי שתוקי להבעל כו' ה"י זה היכא דהתנאי שלו הוא לאחר שיומסר הגט ליד האשה ויהי' נתינה לידה ואחר נתינת גט יחול התנאי שהתנה בזה שפיר שייך סברת הרמב"ם והשו"ע דכתבו דלכן ספק מגורשת משום דהוי בזה שיוור להבעל זכותו בגופו של גט. והכוונה דאין זה מקרי כריתות כנ"ל. אבל היכא דהוי תנאי בעיקר הנתינה לידה ואם לא תתרצה לקבלו אז לא הוי נתינה בעולם כלל... ע"כ אין לחוש כלל אף דבעת כתיבת הגט לא ה"י ידוע לנו אם תתרצה לקבלו. ולא שייך בכה"ג לומר דלא הוי כריתות בכה"ג. דהא בלא"ה כ"ז דלא יומסר הגט ליד האשה לא הוי שום ממש מן הגט. רק היכא דאף לאחר שיומסר הגט לידה לא נתברר אם יהי' גט או לא מצד התנאי בזה שפיר חששו לחשש דאורייתא לשיטת הרמב"ם והשו"ע וסייעתם. או מדרבנן דתקנו מצד גזירה לחוש בכה"ג. אבל היכא דאחר הנתינה לידה יהי' מבורר לנו בלא שום תנאי דהוא גט כשר לגמרי רק דלא נתברר לנו בעת כתיבתו אם יהי' נתינה לידה או לא. בכה"ג כשר הגט וקרינן ליה שפיר כריתות דהא ידוע לנו בעת כתיבתו דבעת דיגיע הגט ליד האשה תהיה מגורשת. והא כל זמן דלא יהיה נתינה לידה בודאי לא שייך למקריי' כריתות משום הכתיבה לבד. ועיקרו הוא רק בעת שיומסר לידה אז יהיה כריתות וע"כ כיון דבעת דיגיע לידה לא יהיה שום תנאי אחר על הגט ע"כ לא גזרו חז"ל בזה וכן להסוברים דיש בזה חשש מה"ת אבל בנ"ד אין בו שום חשש כלל וכפי שנתבאר בטוב טעם.

ענף ב (ז) והנה הא אף בזמן הש"ס דהיה יכול לגרשה בע"כ. מ"מ הא ביד האשה לברוח ממנו ולא יהיה ביד הבעל לגרשה בע"כ. וכדמצינו בגיטין (דף י"ב ע"ב) גבי עבד דאמרו וכי תימא אי בעי זריק ליה גיטא שביק ליה ועריק ואזל לעלמא. ועיין במהרש"ל ומהרש"א שם. והא דאמרו בכולי ש"ס דבידו לגרשה וכן בבעל שאמר גרשתי את אשתי או שאמר יש לי בנים דנאמן משום דבידו לגרשה. פירשתי במק"א הכוונה דזהו זכותה ובודאי תתרצה לקבל את הגט. והנה בכתובות (דף ט') אמרו דבעל שאמר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרה עליו. ולכאורה קשה ע"ז מן הא דסוף נדרים בהאומרת טמאה אני לך דכתב הר"נ שם דלא דיינינן בזה שווי' אנפשי' חד"א משום דמשועבדת לבעלה. א"כ קשה אמאי לא דיינינן גם באומר פ"פ מצאתי דלא יהי' יכול לאוסרה עליו דהא משועבדת לה. אבל באמת אין זה קשה משום דשא"ה דהא ביד הבעל לגרשה בע"כ וע"כ לא אלים שיעבודה כ"כ. אך לפי מש"כ להסברא דבידה למיערק א"כ אינו בידו לגרשה. ומ"מ י"ל דשא"ה גבי פ"פ דמייירנן לענין זכות האשה דיש לה לתבוע מבעלה כל חיובי האשה שיש לה על בעלה מצד מה שמשועבדת לה בזה שפיר דיינינן דאין זה מקרי שעבוד אלים כיון דהא אם תבא לתבוע ממנו את זכות השעבודים שיש לה עליו אזי בידו לגרשה בע"כ. והא דר"פ המדיר דאמרו וכי משועבדת לה היכי מצי מדיר כו'. כתבתי מזה במקום אחר. משא"כ גבי עיקר נתינת הגט לאשתו בזה שפיר יש לדון דהא הוי בתנאי אם יהיה בידו ליתן לה הגט. ובאמת הא אין זה בידו דהא יכולת בידה לברוח ממנו באופן שלא יהיה היכולת ביד הבעל לתת לה הגט בע"כ אם תברח ממנו. א"כ יהי' זה כמו תנאי קודם כתיבת הגט לפי דברי כת"ר ולא יהיה מהני הגט אף קודם חתימת הש"ס כ"ז שלא נתרצתה מרצונה בפירוש לקבל הגט מקודם שנכתב הגט. ובאמת זה אינו דהא בזמן הש"ס היה יכול לגרשה בידו בע"כ בודאי. וע"כ מוכח דכה"ג אין זה מקרי בשם תנאי כיון

דאף בלא תנאי בפ' ממנו אין ביכולתו לעשות באופן אחר כלל. ע"כ ה"ה בנ"ד אף לאחר דתיקן רגמ"ה שלא לגרשה בע"כ כנ"ל. ג"כ יכול לצוות להסופר לכתוב את הגט אף היכא דלא נתברר לנו רצון האשה אם תרצה לקבל את הגט. משום דמה דאין יכול לעשות במה שאינו בידו אין זה מקרי בשם תנאי כלל. או כפי הטעם השני שכתבתי לעיל דכיון דלאחר שיגיע הגט לידה לא יהיה שום תנאי אחר ע"כ אין זה דומה להך דגיטין (דף פ"ד) ולהך דאה"ע סי' קמ"ז וכמש"כ לעיל בארוכה...

(יב) אך יהי' כפי שיהיה עכ"פ מוכח מסוגיא זו דהיכא דלא התנה בפירוש דאין לחוש כלל אף דיש לנו ספק בעת הכתיבה ובעת הנתינה מכש"כ היכא דלא הוי הספק רק בעת הכתיבה. אבל אחר הכתיבה יבורר לנו בעת הנתינה כי הוא גט בלא תנאי א"כ מקרי בודאי כריתות בעת הכתיבה דידוע לנו כי אחר שיגיע לידה יהי' עליו שם כריתות. ובפרט דהא בנ"ד אף אם לא אמר בפירוש דמוסר הגט ביד השליח רק באופן שתראה לקבל הגט. ג"כ ידעינן דלא יתן לה הגט רק כשתראה האשה לקבלו. ע"כ אין לנו להחמיר בזה מצד תנאי קודם הכתיבה וכדמוכח מהך דגיטין (דף ע"ב) הנ"ל. ולכן שפיר נהגו להשליש גט למי שנצרך לילך למלחמה אף דהוי ספק בעת הכתיבה אם תרצה לקבלו. ובאמת זה הוי זכות לה. ועיין באה"ע סי' ק"מ סעיף ה' ברמ"א דהיכא דהוי זכות לה דס"ל להרבה פוסקים דמזכה לה שלא בפני' משום דאנן סהדי דרוצית בכך. ואף המחמירין שם הוא משום דלא ברירא לנו שרוצית בהגט ושמא בעת שנותן להשליח אין רצונה בהגט. או משום סברת המהרי"ק בשם הרי"ף בפ"ק דגיטין דאין גט עד שיבא הגט לידה כמבואר שם. אבל בגט ע"י שליח להולכה בודאי יכול לצוות להסופר ולהעדים לכתוב ולחתום וליתן אף שאינו בדעתו לגרשה בע"כ רק מרצונה. ובפרט לדברי הנו"ב דע"י שליח אינו יכול לגרשה בע"כ כלל אף בזמן הש"ס כנ"ל.

(יג) ונ"ד הוא כמו המבואר בגיטין (דף ס"ה ע"ב) דהמפרש והיוצא בשיירא באומר כתובו דכותבין ונותנין לה הגט. והא לדברי הנו"ב אין ביכולתם ליתן לה הגט בע"כ ואפ"ה כותבין ונותנין לה הגט. והעיקר הוא כיון דא"צ להתנות ע"ז בדרך תנאי רק דממילא הוא דכל זמן דלא תרצה לקבל הגט לא ינתן לה הגט ואין בדעתו שיותן לה הגט בע"כ. וע"כ אף להחולקים על הנו"ב מוכח דאין זה מקרי תנאי בעת הכתיבה. וכל זמן דלא יהי' נתינה לידה ממש. אין ממש בכתיבת הגט כלל. ואין זה דומה לכל תנאי בעת הכתיבה לפי דבנ"ד יתברר לנו דהוי גט כשר מיד שיגיע הגט לידה. ועוד דאף לאחר חתימת הש"ס דאין יכול לגרשה בע"כ רק מרצונה ולא ידעינן בעת הכתיבה אם תרצה לקבל גט. מ"מ יכול לצוות להסופר ולהעדים לכתוב ולחתום וליתן לה אם תרצה לקבלו. כיון דאף בלא תנאי בפירוש ע"ז ג"כ לא יומסר לה הגט רק ברצונה משום דא"י לגרשה בע"כ וגם הא אין בדעתו ע"ז כנ"ל. וע"כ ה"ה אף בתנאי שמתנה בפירוש ג"כ לא יזיק כיון דהתנאי הוי למותר. וגם בלא התנאי ג"כ לא ה' בדעתו כלל לגרשה בע"כ אף אם ה' ביכולתו ובפרט האידנא שאין יכול לגרשה בע"כ. לכן ודאי יכול לצוות להסופר ולהעדים לכתוב ולחתום אף שאין ידוע לנו אם תרצה לקבל הגט. ואין לחוש כלל. ויותר טוב אשר בעת שיצוה להסופר ולהעדים לכתוב ולחתום לא יתנה הבעל שום תנאי אז כלל רק אנן מעצמינו ידעינן כי השליח לא יתן לידה בע"כ רק אם תרצה לקבלו ובלתי רצונה לא יהיה הנתינה כלל וכפי כל הטעמים שנתבארו בעז"ה.

אחר כותבי כל זה ראיתי בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' ס"ו שהעיר בכעין זה ע"ש. ידידו יצחק אלחנן בהרב מ' ישראל איסר זצ"ל החופ"ק.